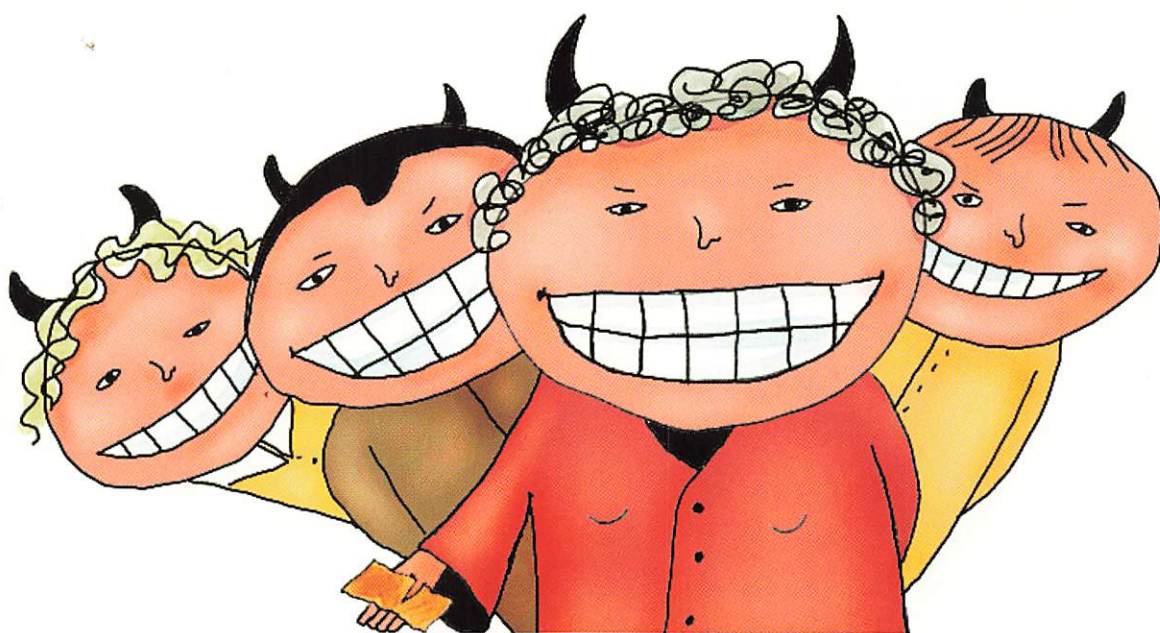

ST **IL** ETTEN

NR 3/02 ÅRGÅNG 17.

ORGAN FÖR INDEPENDENT LIVING-RÖRELSEN I SVERIGE.

Independent Living i Sverige. För mänskliga fri- och rättigheter. Mot diskriminering och särlösningar!

Välgörenhet • Tillgänglighet i Göteborg • Val

Vill du också ha full kontroll över **din assistans?**

I STIL bestämmer du över din vardag. Det ger dina assistenter de bästa förutsättningar att assistera dig på rätt sätt och grundar för att de trivs.

Som medlem i STIL blir du *arbetsledare* för dina assistenter STIL blir *arbetsgivare*. Det betyder att du har full kontroll över din assistans och delar ansvaret som arbetsgivare med alla andra medlemmar.

STIL har nära 230 Arbetsledare över hela Sverige och över 1500 assistenter anställda. Dina assistenter kan känna sig trygga hos en

stor och stabil arbetsgivare. Som arbetsledare har du rösträtt och kan påverka STIL och utveckla STILmodellen. Kanske vill du ta hela ansvaret och kandidera till styrelsen?

Du som behöver personlig assistans kan *utbilda dig till arbetsledare* i STIL. Utbildningen startar flera gånger per år. Hör gärna av dig så berättar vi mer.

STIL

Independent Living i Sverige

Independent Living i Sverige arbetar handikappolitiskt för ett tillägg i grundlagen som förbjuder diskriminering av människor med funktionshinder. IL i Sverige arbetar också för en undergripande lagstiftning med verk samma sanktioner på områden som t.ex. tillgänglighet till offentliga miljöer och en kollektivtrafik för alla.

IL i Sverige är en del av det globala Independent Living-nätverket – den internationella medborgarrättsrörelsen för människor med funktionshinder.

Medlemskap med rösträtt i något av IL-kooperativen förutsätter eget behov av personlig assistans.

Stödmedlemskap diskuteras med respektive kooperativ.

Prenumeration

200 kr/år.

Postgirokonto 73 66 70-1

STILETTEN är organ för *Independent Living* i Sverige och kooperativen STIL, Stockholmskooperativet för Independent Living, GIL, Göteborgs Independent Living, HIL, Helsingborgs Independent Living.

STILETTEN kommer ut fyra gånger om året.

Redaktör och grafisk form: Roland Ewers

Annons och produktion:

Svensk Informationspartner AB

Tryck: WM-Tryck Alingsås 2002

Ansvarig utgivare: Helena Karnström

Postadress STIL:

Bondegatan 39, 116 33 Stockholm

Tel 08-506 221 50, Fax 08-506 221 70,

IT: www.stil.se

eller e-post: johan.sjogren@stil.se

Var går gränsen mellan välgörenhet och att ta sitt ansvar i samhället? Vad är det för skillnad mellan att ta sitt ansvar i samhället och välgörenhetspolicy eller krasst ekonomiskt tänkande. NHR gör en turné för att informera och samla in pengar till sitt arbete för ökad tillgänglighet. Artisterna får fullt gage och gör ett jobb som alla andra, men åtminstone en uttalar sig och *säger* sig hjälpa NHR? Vi gick ut med mössan. Döm själva!

Göteborgs stad verkar ha fattat vad tillgänglig information är och för vet hur man handskas med arga demonstranter.

Vi ler och drar täcket över hakan i höstrugget.

Roland Ewers*

Redaktör

Angående prenumerationer och adressändringar

Adressen för adressändringar, uppsägningar av prenumerationer, beställning av prenumerationer mm. är:
STIL, Bondegatan 39, 116 33 Stockholm

Vi har satt detta tecken vid medverkande som har erfarenhet av eget funktionshinder. Därmed vill vi klargöra att vi betraktar det som en merit i arbetet med att skapa opinion och politik för medborgerliga rättigheter och mot diskriminering av människor med funktionshinder.

INNEHÅLL

Allmän information, *sid 3*

Ledare, *sid 4*

SYNVÄNDAN – ett reportage om tillgänglighet, *sid 5*

Om välgörenhet, *sid 12*

Sari Nykvists krönika, *sid 13*

Välgörande dåligt samvete, kåseri, *sid 14*

Öl, rockmusik och tillgänglighet,

sid 15

”Stackars Victoria”, *sid 18*

En spegelbild av våra kunder, *sid 19*

En dyster bild av demokratin, *sid 20,*

Demonstration för demokrati, *sid 22*

Så tuktas en argbigga, *sid 22*

Med grannen i valbåset, *sid 23*

Tjolöholm, tjola-hej, tjola-hopp-sa, *sid 24*

STIL flyttar till Globen, *sid 26*

Välgörenhet – tacksamhet – jämlikhet

Att göra väl kan det handla om att göra gott igen? Tankarna vandrar åt många olika håll när jag funderar runt just begreppet välgörenhet.

Ett tidigt och starkt minne är hur jag som tioåring i Eskilstuna deltog i de utflykter för "handikappade barn" som arrangerades av Lions. Vi hämtades av ungdomar med bil -ofta unga par. Jag minns känslan av att vara i vägen -jag deltog inte som ett vanligt barn utan som ett objekt för andras välvilja. De hade inte valt mig för att jag var deras kompis -god vän man far bort tillsammans med -utan jag var ett föremål för andras åsikter och avsikter. Jag kände mig verkligen i vägen. De här ungdomarna hade fått mig på halsen för att de behövde en slant. De betalades ju av Lions, det var inte jag som betalade pengar för utflykten.

Jag var rädd också. Om något hände och jag behövde hjälp, kunde jag få det i den här situationen med för mig helt obekanta ungdomar?

Jag såg nyligen ett TV-program med kronprinsessan Victoria där hon berättade om arbetet med insamlingen till Victoria-fonden. Programmet handlade "handikappridning". Hon sa bl.a. att "det är ju så behjärtansvärt". Jag frågar mig vilka värderingar en ung människa i dagens samhälle kan ha som uttrycker sig på ett sådant sätt? Har Victoria några funktionshindrade vänner? Umgås hon med dem för att det är så behjärtansvärt?

Det är just sådana här värderingar som skapar ojämlikhet i samhället. De gör oss till offer och objekt istället för kapabla och självstyrande människor.

Jag hatar att hamna i situationer där jag är utan min assistent. Då blir jag beroende; av anhöriga, av vänner eller av frivilligkrafter.

Jag förlorar min existentiella frihet och kan inte be folk dra åt h-e om jag skulle vilja. Tvingas jag förlita mig på välgörenhet för mina grundläggande mänskliga behov förväntas jag också visa tacksamhet mot de som uppfyller dessa. Jag måste vara till lags!

Välgörenhet: dvs. gåvor och bidrag samt organiserade verksamheter förstärker upplevelsen av att inte delta på fullvärdiga villkor. Jag förvandlas till en börda och mitt återbetalningssätt blir tacksamhet. Jag är rädd för ett systemskifte där fler verksamheter och tjänster, som för icke funktionshindrade är självklara, förvandlas till en fråga om välgörenhet och frivilliginsatser för mig.

Jag räknas alltså inte som en fullvärdig medborgare. Jag vill ha min självklara rättighet att avvisa alla former av välgörenhet och tacksamhetsskulder utan att mina livsval eller min rörelsefrihet påverkas av detta. Jag vill ha en yrkesmässig relation till de personer och tjänster som jag behöver för detta. De rättigheterna bygger på att vi alla solidariskt delar på viktiga samhälleliga tjänster och utgifter. De rättigheterna får inte ifrågasättas av opportunistiska och kortsiktiga opinionssvängningar.

HELENA KARNSTRÖM*
ORDFÖRANDE I STIL

Fartfylld frihet

Anpassning av ALLA sorters bilar
Kontakta oss för en kostnadsfri utprovning!

Permobil Autotech AB

www.permobil.se/autotech

Timrå 060-59 59 00 • Stockholm • 08-747 78 40 • Jönköping 036-37 17 99 • Borås 033-13 16 34

SYNVÄNDAN

– ett reportage om tillgänglighet

"Jag heter
Carina.
Jag bor i
Majorna.
Jag är 37 år."

– Det blir som en liten dikt!
säger Carina Hellström. Så vill
jag ha all information! Korta me-
ningar, ny rad för varje ny me-

Tillgänglighet till information i Göteborgs stad färdigställs under hösten och kommer att vara en viktig del i den övergripande planen att inom de närmaste åren göra Göteborg till en bra stad för människor

SYNVÄ

Carina Hellström, receptionist, växeltelofonist och informatör på Grunden Media i Göteborg.

ning. Bilder ska ha ordentlig text. Möten ska inte vara för långa. Och folk ska inte prata för fort, då blir det som en vägg!

Carina är receptionist, växeltelefonist och informatör på Grunden Media i Göteborg. Föreningen Grunden med medlemmar som själva har intellektuella funktionshinder var från början en sektion inom FUB

(Förbundet för Utvecklingsstörda Barn, Ungdomar och Vuxna) i Göteborg. Idag är Grunden självständig med många verksamheter, bl a ett kafé, idrottssektionen Grunden Bois (känd från TV!) och Grunden Media.

GRUNDEN MEDIA

Grunden Media, där 22 personer arbetar med att producera lättför-

ståelig radio, video och skrift, har nyss flyttat in i en gammal barnavårdscentral uppe i Masthugget. Här finner man den verkliga expertisen på lättillgänglig information, baserad på egna erfarenheter.

Jag besöker Grunden Media och Göteborgs Utvecklingsenhet för Handikappfrågor (UEH) under ett par tropiskt varma och fuktiga septemberdagar, strax före riksdagsvalet. Mitt uppdrag är att för STILETTEN titta närmare på Göteborgs offentliga information: skrivelser, skyltar, hemsidor och möten. Eller rättare sagt: att berätta om arbetet för att göra denna information tillgänglig också för dem som har svårigheter med hörsel, syn, intellektuell förståelse och med att läsa och skriva.

SAMMA RÄTTIGHETER

Samma rättigheter för alla göteborgare

Detta projekt har pågått ett par år parallellt med arbetet för den fysiska tillgängligheten (se STILETTEN 2001/2). Båda projekten är en del av utvecklingsarbetet för att ge göteborgare med funktionshinder samma rättigheter som alla andra i stan, dvs. för en övergripande handikappplan. Det var ett uppdrag av kommun-

med funktionshinder – och därmed för alla göteborgare. Se upp, alla ni kommuner som ännu inte ens påbörjat er planering för att vara tillgängliga år 2010! Kanske kan Göteborgs SYNVÄNDAN vara en förebild?

NDAN

TEXT & BILD

ULLA LOVÉN

FRILANSJOURNALIST

fullmäktige till stadskansliet inför budgetbeslut 2001.

SYNVÄNDAN kallas planen som nyligen blivit färdig. I den beskrivs hur visionerna ska förvandlas till verklighet under perioden 2003-2008. Arbetet har bedrivits med stor bredd, bl.a. har intresserad allmänhet kunnat vara med och påverka; elva gånger har UEH anordnat "Öppet Forum" med föreläsningar av och dialog med välkänd expertis.

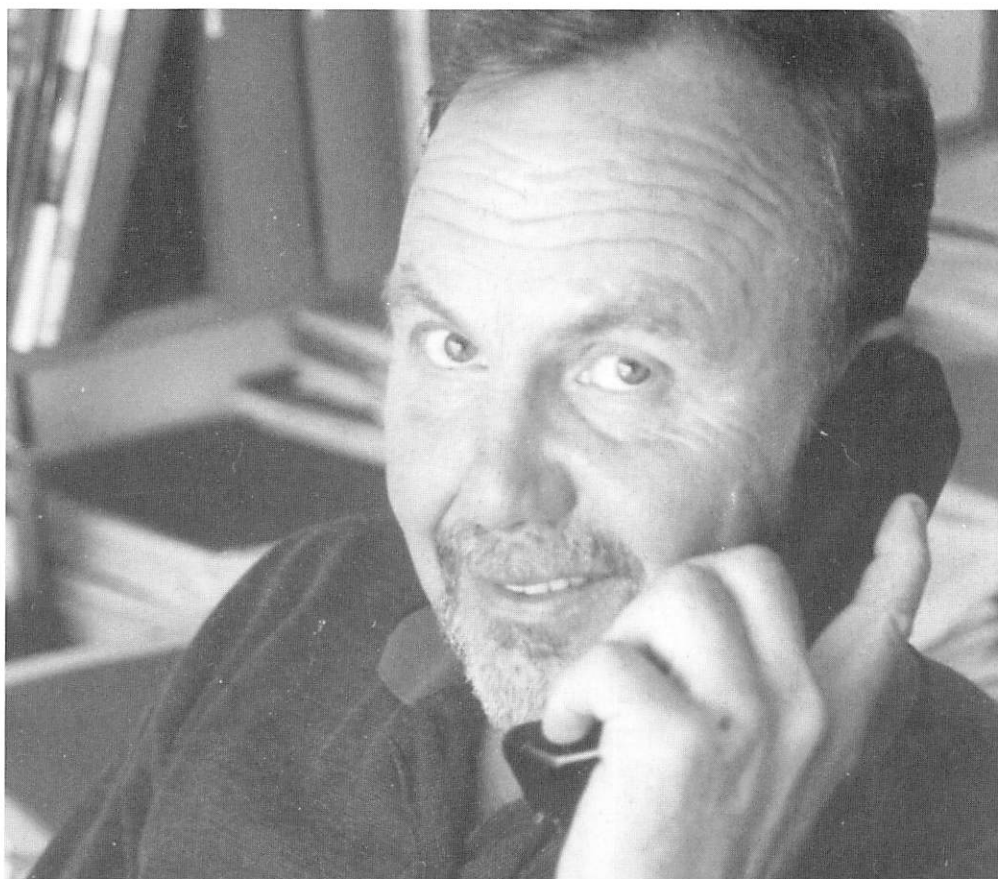
I augusti skickades den färdiga SYNVÄNDAN ut på remiss till stadens nämnder och bolag. Kommunstyrelsen vill ha in synpunkter senast sista november för att kommunfullmäktige ska kunna fatta beslut i år.

TRETTON PUNKTER

SYNVÄNDAN är ett föredömligt kort, välskrivet och översiktligt dokument. Dess mål och handlingsplan sammanfattas i tretton punkter.

Men här fokuserar vi uteslutande på punkt 2: Alla ska kunna förstå stadens information. Detta krav preciseras bl.a. så här:

Stadens tryckta information och informationen på Internet ska utformas så att språk, design och typografi gör materialet tillgängligt för så många som möjligt. Det kan innebära att infor-

Ulf Lerenius, Handikappforum, Göteborg.

mationen behöver tillhandahållas inläst på kassett eller cd, översatt till lättläst svenska, teckentolkad på video eller läsbar på punktskrift.

SKYLTNING I OFFENTLIGA MILJÖER

Skyltning i offentliga miljöer, såväl inomhus som utomhus, ska utformas så att den är lättillgänglig för så många som möjligt.

Guider skall finnas som beskriver tillgängligheten i byggnader och lokaler, på allmänna platser och till kommunikationsmedel.

Ansvar: Samtliga nämnder och styrelser.

När dessa mål blivit verkliga – men inte förr – kan Carina och hennes arbetskamrater på Grunden Media vara nöjda. Liksom alla i Göteborg med intellektuella funktionshinder eller med begränsningar i hörsel, syn och förmåga att läsa och skriva.

Det rör sig om drygt 20 000 personer; 30 % av de funktionshindrade i Göteborg, 4 % av stadens totala befolkning på en halv miljon.

Men därutöver kommer också invandrare med begränsade kunskaper i svenska att få lättare att ta till sig stans information. Liksom alla de – var fjärde eller femte enligt vissa källor – som

lämnat grundskolan utan att kunna läsa så bra som man skulle vänta sig efter nio år. Och gamla med reducerade sinnesförmågor. Och barn.

Halva stan kanske?

Hur ska då skrivelser utformas, hur ska skyltar och vägledning se ut, hur gör man hemsidor och hur ska möten och sammanträden gå till – så att Carina och hennes kamrater inte ska stöta på en vägg?

23 MÖTEN

De frågorna har en sakkunniggrupp arbetat med. I gruppen har ingått representanter för Göteborgs kommun och för de grupper som informationen ska rikta sig till. Från Grunden Media, exempelvis, har man deltagit i 23 möten.

Sakkunniggruppens arbete har letts av Ulf Lerenius, som också är ledare för hela informationsprojektet. Ulf Lerenius är anställd på stadens Utvecklingsenhet för handikappfrågor, UEH, som huserar på Handikappforum på Slottsskogsgatan i Göteborg. Där träffar jag Ulf. Han berättar för mig om projektarbetet och kommenterar dess skriftliga resultat: dokumentet Tillgänglighet till information i Göteborgs stad – än så länge rubricerat "Arbetsmaterial" eftersom det ännu inte hunnit bli komplett. Det ska också senare ges ut i en "lightversion", dvs. i en lättillgänglig språklig form.

VERKLIG DEMOKRATI

Dokumentet är en frukt inte minst av sakkunniggruppens arbete. Utgångspunkten är att tillgången till information är en förutsättning för verklig demokrati. In i minsta detalj beskrivs sedan hur skrivelser, skyltar och vägledning, hemsidor och möten ska utformas för att bli tillgängli-

ga och förståeliga. Det är mycket att tänka på!

En grundprincip är att informationen redan från början ska vara sådan att även de flesta människor med funktionshinder ska förstå den. Det handlar om t.ex. kontrast (mörk text på ljust underlag), typsnitt (bokstävernas utseende), teckenstorlek, överskådlighet, ett klart språk.

Därutöver måste sedan informationen på olika sätt anpassas till olika behov och med hjälp av olika media. Här några exempel.

Synskadade behöver informationen på punktskrift, inläst på kassett, diskett eller cd-rom (Daisy-format) eller i stor stil. Dövblinda (dit också personer med mycket små syn- och hörselrester räknas) behöver ungefär detsamma. Och dessutom, inte minst, teckentolk-

ning i handflatan! måste artikel-författaren lägga till.

SKIFTANDE LÖSNINGAR

Det finns en stor och varierad grupp med kognitiva svårigheter. Dit räknas dyslektikerna, en del av de neurologiskt skadade, de med intellektuella funktionshinder (som tidigare kallades utvecklingsstörda), och en del av dem som har varaktiga psykiska funktionshinder. Till dessa målgrupper passar skiftande lösningar som rätt val av typsnitt, stor stil, klar layout, god kontrast, lättläst text (s.k. klarspråk), korta rader, inlästa texter, talsyntes i datorn, rättstavningsprogram, videoillustrerat och bildbaserat. Ganska många behöver dessutom informationstolkar, ett gott stöd i bemötande och personlig service, information på telefon osv.

En grupp man kanske inte i första hand tänker på i dessa sam-

Peter Mattsson, Annika Andersson och Tony Markanen, Grunden Media, Göteborg.

De flesta lösningarna grundar sig på sunt förnuft och är till fördel för oss alla

manhang är personer med talsvårigheter. Deras möjligheter till tvåvägskommunikation underlättas av bärbara kommunikationsdatorer, blissbord (en tavla med symboler att peka på), texttelefon, bildtelefon och – självklart – praktisk hjälp med talstöd genom taltjänst.

Döva önskar exempelvis teckentolkade sammanfattningar av aktuell information från kommunen via Internet eller TV. Och personlig teckenspråkstolkning i grupp på begäran. Hörselskadade är beroende av hörselslinga vid möten.

SKRIVELSER

Och hur ska de nu se ut – Göteborgs stads skrivelser, vägledning, skyltning, hemsidor? Hur ska möten och sammanträden läggas upp?

När jag tillsammans med Ulf Lerenius läser vidare i arbetsmaterialet Tillgänglighet till information i Göteborgs stad blir det tydligt att de allra flesta anvisningarna grundar sig på sunt förnuft och är till fördel för oss alla. För att börja med skrivelser: Visst borde det vara självklart att stadens logotyp alltid ska finnas på varje skrivelse från staden? Att en sammanfattande kort text eller rubrik ska inleda? Att det i början också ska finnas en innehållsförteckning? Att en skrivelse ska ha god kontrast?

Men det finns anvisningar som inte "bara" bygger på sunt förnuft utan på speciella kunskaper om speciella behov. Som att radlängden bör vara på högst 55-56 tecken inklusive blanksteg och att det får vara högst två spalter per sida.

DET GÅR ÅT MYCKET PAPPER

– Det blir dyrt! kommenterar Ulf Lerenius. Informationsdirektören här i Göteborg protesterar. Det

går åt mycket papper och mer porto.

Symbolbilder, gärna piktoqram (som ovan!) underlättar snabb förståelse. Synskadade uppfattar bäst bl.a. typsnittet Arial i rubriker. Undvik understrykningar, VERSALER eller s p ä r r a d text. Det är kursiv stil eller fet stil som gäller.

Skyltar ska ha god belysning. Skylten får inte reflektera ljuset. En symbol eller logotyp gör den lättare att förstå. Vid vånings- och hissplan bör det finnas en genomgående färgmarkering för varje våningsplan. För synskadade kompletteras skyltarna med ledstråk, för den vita käppen. Skyltarna ska vara kontrastförstärkta. Upphöjd text i vanlig skrift eller punktskrift, dvs. taktilla skyltar, är också bra eller nödvändiga för synskadade. Liksom talande skyltar, som redan finns i vissa bankomater.

HEMSIDOR

För hemsidor gäller samma krav som för skrivelser. Men med olika "datortillägg": söckknapparna ska vara stora och tydliga med väl synliga symboler och/eller text. Den som utformar hemsidan ska undvika funktioner som flimrar, blinkar, har rörligt innehåll och andra automatiska förändringar. Sådana funktioner ska vara lätta att stänga av.

Kontaktmöjligheter för vidare information anges tydligt, helst i slutet av dokumentet. Alternativa sätt att få informationen ska anges.

För övrigt ska hemsidor utformas efter nya internationella riktlinjer, WAI (Web Accessibility Initiative). Se faktaruta.

MÖTENA

Och, till sist, mötena?

Skicka kallelse i god tid. Skriv de viktigaste frågorna först. Skriv

ut när mötet börjar och slutar. Ge namn på och telefon till kontaktperson som kan ge information om mötet. Möteslokalen ska vara tillgänglig för funktionshindrade, ordentligt skyltad, lätt att hitta, ha bra och bländfri belysning och hörslinga. Protokollet ska skrivas på klarspråk och kunna fås inspelad eller som ljudfil i dator.

Tillgänglighet till information i Göteborgs stad färdigställs under hösten och kommer att vara en viktig del i den övergripande planen att inom de närmaste åren göra Göteborg till en bra stad för människor med funktionshinder – och därmed för alla göteborgare. Se upp, alla ni kommuner som ännu inte ens påbörjat er planering för att vara tillgängliga år 2010! Kanske kan ni använda Göteborgs Synvanda som modell?

WAI – vad är det?

World Wide Web Consortium, W3C, är en internationell organisation som arbetar med att utveckla nätet. W3C har över 500 medlemmar från bl.a. företag inom forskning och utveckling, standardiseringsorgan och regeringar. Se www.w3.org.

W3C har utarbetat Web Accessibility Initiative, WAI. Det är ett verktyg i form av 14 riktlinjer för att göra nätet tillgängligt för personer med funktionshinder. En svensk översättning finns på Hjälp-medel-sinstitutet:

www.hi.se/Tillganglig/wai/default/shtm
eller: 08-620 17 00, Box 510, 162 15 Vällingby.

Informationscentral – goda möjligheter till arbete för funktionshindrade

I Göteborg finns planer på en informationscentral för anpassad information. Från handikapporganisationernas sida är intresset stort. En informationscentral skulle behöva funktionshindrades arbetsinsatser och skulle därigenom kunna få EU-pengar.

Man ska kunna vända sig till Informationscentralen för att få ut information på bästa anpassade sätt. Centralen ska kunna erbjuda tillgängliga hemsidor till företag, myndigheter m.fl. Uppgifterna är många.

En sådan informationscentral kan med tiden bli ett självgående kooperativ med ett stort antal funktionshindrade involverade. På sikt skulle man också kunna engagera personer som behärskar de vanligaste invandrar-språken.

STANDARDREGLER OCH LAGAR

FN:s standardregler om delaktighet och jämlikhet för människor med funktionsnedsättning, regel nr 5: oavsett vilka eller hur stora funktionshinder människor har, skall staten se till att de får tillgång till information och möjlighet till kommunikation.

Riksdagen antog i maj år 2000 proposition 1999/2000:79,

Från patient till medborgare. Propositionen är en nationell handlingsplan för handikappolitiken, där det bl.a. slås fast att personer med funktionshinder ska ha samma möjlighet som andra att ta del av information och göra sina röster hörda. Alla kommuner ska vara tillgängliga i olika avseenden år 2010.

Enligt socialtjänstlagen (SoL) § 21 ska kommunen verka för att "människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjligheter att delta i samhällets gemenskap".

FULL DELAKTIGHET SKA FRÄMJAS

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, säger att "full delaktighet i samhällslivet" ska främjas (§5).

Förvaltningslagen (FvL) stadgar att varje myndighet ska "lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhet. Hjälpn skall lämnas i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet".

Så många behöver
anpassad information

Synskada

Omkring 175 000 personer i Sverige mellan 16 och 84 år har nedsatt syn. Av dessa är 13 000 blinda eller har mycket små synrester.

Svårt att förstå

Antalet vuxna dyslektiker beräknas till ca 5% av befolkningen, alltså närmare 500 000 personer.

Omkring 250 000 personer har bestående men av en neurologisk sjukdom eller skada. Det är oftast rörelsehinder, men kognitiva funktionshinder förekommer också.

Intellectuella funktionshinder finns hos omkring 40 000 personer i Sverige.

Likaså har ca 40 000 människor i vårt land varaktiga psykiska funktionshinder. Dessa leder ibland till kognitiva svårigheter.

Hörselskada

Nedsatt hörsel har ca 780 000 personer i Sverige mellan 16 och 84 år. Av dessa är 300 000 beroende av hörapparat och ungefär 14 000 är döva.

Antalet vuxna dövblinda beräknas till omkring 1 500 personer.

Hela riksdagsenkäten finns på:
www.bell.se/ilis eller på STIL:s kansli
08-506 221 50

Att ta reda på tillgängligheten

Ett av kraven i handikapplanen för Göteborg är: guider ska finnas som beskriver tillgängligheten i byggnader och lokaler, på allmänna platser och till kommunikationsmedel.

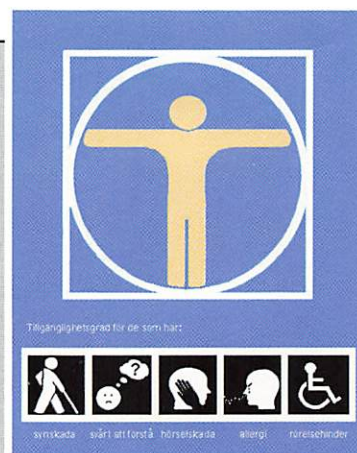
Per-Anders Berntson leder det arbetet.

Låt oss säga att jag är rullstolsburen och vill gå på restaurang. På nätet eller i telefonkatalogen ska restaurangens adress och telefon vara kompletterad med fem piktogramsymboler som enkelt visar tillgängligheten eller otillgängligheten för personer med olika funktionshinder. Här ett exempel på en sådan tillgänglighetsdeklaration:

Som vi ser betyder vitt på svart full tillgänglighet och svart på vitt tillgänglighet med problem. Denna metod att använda piktogram har man kommit på inom Utvecklingsenheten för handikappfrågor och den planeras än så länge bara för Göteborg.

Denna restaurang är alltså ingenting för mig och mina vänner som jag hade tänkt gå ut med. Har jag synsvårigheter eller är allergiker tappar jag troligen också intresset men kan om jag så vill klicka på "mer info" där jag helst också ska få veta hur jag når verksamhetsansvarig för personlig information.

Tillgänglighetsmärkning

I utvecklingsarbetet för att göra Göteborg till en tillgänglig stad ingår också T-märkning – tillgänglighetsmärkning kopplad till guiderna. Tanken är att alla butiker, restauranger o.s.v. ska kunna delta i T-märkning. Det ska kosta dem 3000-5000 kronor och innebär att:

verksamhetens tillgänglighet utvärderas enligt kommunens riktlinjer

resultatet läggs in i Göteborgs stads tillgänglighetsguider på nätet

verksamheten T-märks vid entrén med de resultat utvärderingen gett

T-märket kan användas i marknadsföring

personalen (högst 10 personer) utbildas i bemötande av personer med funktionshinder.

I gengäld måste verksamheten åta sig att:

- utse en tillgänglighetsansvarig
- upprätta en tillgänglighetspolicy
- upprätta och genomföra en åtgärdsplan inom överenskommen tid
- själva se till att personalen genomgår bemötandebildningen.

En T-märkning är alltså inte detsamma som ett diplom. T-märkning innebär att man arbetar på att göra verksamheten mer tillgänglig. Men genomför man inte sina åtaganden blir man av med T-märkningen, utvärderingens resultat tas bort ur stadens tillgänglighetsguider och man förlorar därmed en reklamplats som är kostnadsfri när man väl betalt för den inledande inventeringen.

Ska man behöva tigga för att kunna gå på muggen, var vår första reaktion, när vi hörde om Grøn Konsert och NHR, Neurologiskt Handikappades Riksförbunds samarbete med öljätten Tuborg. Syftet är att samla in pengar till NHR:s arbete för ökad tillgänglighet. Kronprinsessan Victorias stödfond, McDonald's Ronald McDonald, Cancerfonden, ja listan kan göras lång när det gäller välgörenhetsinitiativ även i vårt land.

Välgörenhet är som sagt inget nytt. Faktum är att välfärds-samhällets organisatoriska bas vilar på idéer från sekelskiftets nätverk av välgörenhetstanter. För det var just kvinnorna i samhällets övre skikt, och deras nätverk, som tillsammans med frikyrkorörelsen fick fart på välgörenhetstankarna och som var förebilden för hur dagens välfärd är organiserad.

Marja Taussi Sjöberg knuten till Umeå universitet har forskat i saken (På tröskeln till välfärden, Carlsson 1995). Hon har också en egen teori som hon ännu inte kunnat belägga. Nämligen att dessa tankar, som ju inte var något annat än att städa bort mänskligt elände från gator och torg, hade sitt ursprung speciellt hos välbärgade, barnlösa kvinnor.

Dagens välfärdstankar är reglerade i lagstiftning, men då som stat och kommuns skyldigheter, inte som medborgarens rättigheter (rättighetslagen LSS är ett undantag).

*Inte minst stat och kommun är dock ganska bra på att bryta mot dessa skyldigheter, varför vi i Independent Living-rörelsen kräver en övergripande lag mot diskriminering av människor, med effektiva straff som verktyg. RED**

Sari Nykvist

Välgörenhet, rätt eller fel?

Välgörenhet, rätt eller fel? Ja, det är en svår fråga. Kan det vara rätt i vissa situationer och fel i andra? Om man tänker sig en situation i ett land där många olika faktorer orsakat att stora delar av befolkningen lider av svält, aids, svår fattigdom m.m. Om det då arrangeras en gala här hemma i Sverige, en sådan gala hjälper ett fåtal. Samtidigt lättar vi på plånboken och avstår en del av vårt överflöd till förmån för någon annan. Bra, kan tyckas, men är det inte så att västvärlden är skyldiga att göra mycket mer än så? Borde vi inte till exempel avskriva u-ländernas skulder till i-länderna, tillåta att det görs billiga brosmediciner mot aids etc. Mycket görs men mycket kvarstår i en komplicerad situation. Kan då sådana här galor vara till en så stor nytta att det är värt arrangera dem eller är de bara till för att minska vårt dåliga samvete?

Välgörenhet i Sverige är på ytan inte så vanligt, men Kronprinsessan Victorias fond är ett av dem exempel som finns på välgörenhet i Sverige. I det här sammanhanget tänkte jag ta upp en sak som ofta används som argument mot välgörenhet. Genom att Kronprinsessan ofta visar upp någon funktionshindrad och samtidigt säger "Skänk en slant så att lilla Olle kan få en meningsfull fritid", så förminskar hon den utpekade. Förminskningen sker i själva utpekandet, då hon i utpekandet sätter sig själv i en högre position. "Den här stackars lilla krabaten är, för att klara sig, beroende av mina pengar och min välvilja." Är det inte så det blir i de här andra insamlingsgalorna också?

Välgörenhet bygger på viljan att betala. Vad händer då om vi inte längre vill betala? Då faller ansvaret på staten. Jag anser att stater har ett nationellt och ett globalt ansvar. Europa är skyldiga att, ur ett historiskt perspektiv, bidra till att den misär som man orsakat i många länder minskas. Ser man det ur den synvinkeln så blir det många ställen som en stat ska betala till, både nationellt och internationellt. Finns det då möjlighet för en stat att täppa till alla hål utan att välgörenhet används, eller är välgörenhetsgalor o dyl., arrangerade av tv kanaler och ideella krafter, ett nödvändigt inslag i vår framtid, eller är det kanske så att vi måste tänka om?

För att ge ett exempel: Grøn Konsert, som nyligen gick av stapeln här hemma är ett arrangemang som ordnas av handikapprörelsen. Ett arrangemang där överskottet går till att förbättra tillgängligheten. Om tanken i vårt samhälle varit annorlunda, om man till exempel sett på tillgängligheten som något, som är bra för alla, men nödvändigt för en del och om man dessutom hade sett den ekonomiska vinst som finns i att låta alla vara med, hade arrangemang som Grøn Konsert behövts i lika stor utsträckning då?

Som ni märker så är det här med välgörenhet ett ämne som skapar många frågor inom mig. Hur ska man lösa en komplicerad fråga, om välgörenhet är rätt eller fel? För mig är det i alla fall så att det någonstans handlar om att alla har ett gemensamt moraliskt ansvar för sina medmänniskor och då räcker det inte med välgörenhetsgalor utan det krävs mycket, mycket mer.

Hör gärna av er och tala om vad ni tycker, det vidgar både mina och andras vyer!

SARI NYKVIST*

Mössan i hand
för att gå på
muggen

Jag erinrar mig en episod för ett antal år sedan. En episod som på något sätt symboliserar den grundmurade, hederliga och självklara solidaritet som genomsyrade folket under den tid då män som Per Albin, Tage, Gunnar och Olofs andar vilade tungt över majoriteten av rikets medborgare.

Den tilldrog sig i det hederliga, trygga gamla välfärdssamhälle som ännu inte mött de dunkla och obskyra krafter som kallas "marknaden" och ännu mindre erfarit dess omätliga krav på tillfredsställelse.

Den tilldrog sig också i en tid då hederliga medborgare ännu litade till bankers förmåga att rätt förvalta deras pengar.

Kort sagt, det var en tid präglad av tillförsikt och generositet.

Nåväl, episoden tilldrog sig närmare bestämt på ett postkontor i någon av huvudstadens utkanter. På den tiden utformade man prydliga köer fram till kassorna och den självvalda placeringen i dessa avgjorde väntetiden.

Jag minns att ovanligt många kassor var bemannade eftersom det var fredag, och att långa köer formade sig snett ut från respektive glaslucka. Stämningen i lokalen präglades av den aura som bara ett stort antal människor med stor vana vid köande kan utsträmma. Men det fanns något annat i luften också. Något obestämbar, något nästan pockande.

Välgörande dåligt samvete

Då blev jag varse det som antagligen i samma stund var föremål för hela den samlade menighetens koncentration. Och detta inte bara på grund av det behov av stimulans som köandet kräver.

Mitt på det kvarvarande golvutrymmet låg det en hopskrinklad brunaktig papperslapp.

Det var en hederlig gammal pappersfemla!

En på den tiden icke föraktlig summa pengar som t.ex. kunde omsättas i en fika på konditoriet, ett paket cigaretter eller bensin till en skaplig biltur.

Tystnaden var kompakt och stämningen var ytterst förtätd, nästan andlös och på en gång pockande, utmanande. Något måste helt enkelt hända! Och mycket riktigt.

Plötsligt tog en äldre dam i någon av köernas bakre led, ett jättekliv rakt ut i ingenmansland, rafsade åt sig sedeln och återslöt sig till sin plats i kollektivet. En manöver som förmodligen var ämnad att passera obemärkt, men som i rådande situation tedde sig

som en smärre jordbävning.

Händelsen hade uppenbart inte förbigått någon av de köande kunderna, vilket förmodligen sakta men säkert gick upp även för den äldre damen, i vars hand den förbaskade sedeln vid det här laget säkert brände som eld.

Det kändes som en evighet och lokalen tycktes fylld av tankar om girighet, om moral, om mänsklig värdighet, om pengars värde osv.

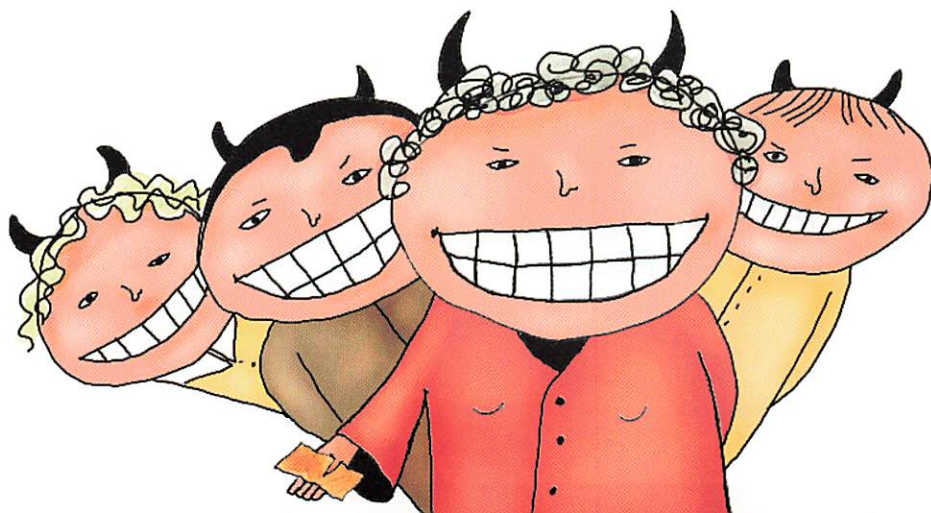
Så bröts än en gång den förtäta stämningen och med ett likadant jättekliv var damen nu i stället framme vid mig, överlämnade nästan befallande den jäckande sedeln, och mumlade högt att det säkert var jag som hade tappat den.

Det gick ett lättnadens sus genom lokalen.

Det faktum att jag kör rullstol tycktes återställa ordningen. Det var som sagt i den tid som präglades av Per Albins, Tages, Gunnars och Olofs andar.

*Tidigare publ. i STILETTEN och SvD, REW**

Illustration: Jenny Gustavsson Ewers

Rockmusik, öl och tillgänglighet

Eva Johansson* konferencier tillsammans med Fredrik Lindström på Grøn Konsert-turnén. Foto: Mats Gustavsson

Det känns bra att hjälpa Neurologiskt Handikappades Riksförbund", säger den populäre underhållaren Markoolio på Grøn Konserts hemsida. Grøn Konsert – en importerad ölprodukt – introduceras nu i Sverige. Turnén som det i själva verket rör sig om, är ett samarbete mellan Tuborg, ägt av öljätten Carlsberg, och den svenska handikappföreningen NHR, Neurologiskt Handikappades Riksförbund.

JÄTTECIRKUS

Under två veckor runt månads-skiftet juli/augusti reste man runt med en jättecirkus med artister som Markoolio, Lambretta,

Wilmer X och Infinite Mass, mängder av tung utrustning och ca hundrafemtio frivilligarbetare

Sex mellansvenska städer besöktes. Stockholm, Göteborg,

Malmö, Sölvesborg, Halmstad och Linköping.

Artisterna spelade efter sina vanliga gager, säger Stefan Käll, kanslichef på NHR. Tuborg står för marknadsföringen, ingenting mer, i övrigt är affärsprodukten vår egen, fortsätter Stefan Käll, och tillägger att han i princip är emot välgörenhetsjippon.

CREW

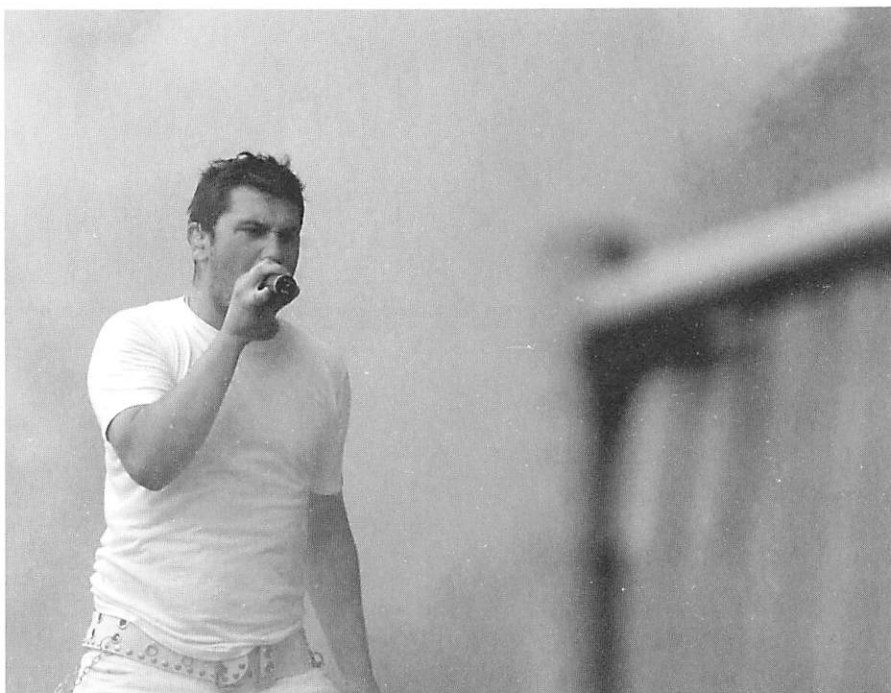
Den stora gruppen ("Crew") bestående av ca 150 personer reste med och arbetade gratis för mat och logi. Eventuellt överskott ska i framtiden gå till NHR, som ska använda pengarna i sitt arbete för ökad tillgänglighet för människor med funktionshinder. RED*

Mössan i hand
för att gå på
muggen

Markoolio som tog fullt betalt för sitt jobb i turnén tycker det känns bra att hjälpa NHR. Foto: Mats Gustavsson

Dansk förlaga

Ann-Louise Kämpe på Pripps Carlsberg Sverige som äger Tuborg är mycket nöjd med arrangemang och genomförande av den första upplagan av Grön Konsert. Runt 25 000 kom på konserterna. – Vi hade väl hoppats på lite fler, säger hon men tillägger att det ju var första gången evenemanget hölls.

Är det bra policy att förknippa öl med funktionshindrade människor och deras framkomlighet?

– Det här är inget policy-jippo. Vi gör det helt enkelt för att det är roligt. För att vända lite på steken: Vi skulle inte gjort den här turnén om inte NHR hade funnits med i bilden. Allt över-skott på entréavgifter, öl- och matförsäljning går ju också till NHR.

– I Danmark startade Grön Konsert med att Muskelvindsfonden, en motsvarighet till NHR i Sverige drog i gång små utomhuskonserter i egen regi. Det hela

växte med entréavgifter, vakter, stängsel m.m. Man behövde hjälp och Tuborg, som numera äger namnet Grön Konsert, kom in i bilden.

– Det är som sagt inte frågan om policy. Vi tycker helt enkelt att det är roligt att skapa förutsättningar för alla att träffas, funktionshindrade som andra.

– Vi säljer öl i alla varianter och efter de regler som gäller, säger Ann-Louise Kämpe med visst eftertryck.

Jag märker att du är lite färgad av alkoholpolitiska aspekter i ditt svar. Om jag frågar så här istället. Är det någon skillnad på ölets betydelse i Sverige och Danmark.

– Ja, i Danmark är det ett självklart inslag i vardagen och inte alls så kontroversiellt som det kan vara i Sverige. Det är alltså lika självklart som någon annan sponsring, menar Ann-Louise Kämpe.

Syftet är ju som du säger att alla ska mötas. Var funktionshindrade människor välkomna som crew (d.v.s. den stab av frivilligarbetare som genomförde turnén rent praktiskt)?

– Ja, det fanns flera funktionshindrade som jobbade med oss. Det är givet att de inte kunde vara med på alla arbetsuppgifter, men de fanns med och de var välkomna.

Visste du att det sedan sjuttio-talet finns lagar om tillgänglighet till allmänna platser och transportmedel i Sverige som ännu inte efterföljs vare sig av kommun eller stat och inte heller privata företag?

– Ja, jag kände faktiskt till det och det visar ju tydligt att de här frågorna behöver uppmärksammas på alla sätt.

Om du av någon anledning skulle hamna i rullstol eller bli synskadad, skulle du då föredra

att den gemensamma skatten skulle göra den fysiska miljön mer tillgänglig, eller skulle du vilja förlita dig till välmenande donatörer?

– Alla sätt är bra och vårt bidrag ser jag som ett tillskott, inte som en ersättning. Det är viktigt att fästa uppmärksamhet på dessa

frågor och det breddar vägen för en större förståelse hos allmänheten, vilket i sin tur ökar trycket på de styrande.

Kan arrangemang av det här slaget rent av bidra till sämre möjligheter för människor med funktionshinder, därför att folk tror att detta sköts med hjälp av

välgörenhet?

– Jag tror att om människor får mötas så lär man också av varann och får större förståelse. Detta minskar i sin tur risken för diskriminerande attityder, avslutar Ann-Louise Kämpe.

REW*

Hej Stefan Käll. Vem tog initiativet till turnén Grøn Konsert?

Vi hade pratat en del om det här med vår systerorganisation i Danmark, Muskelvindsfonden. De i sin tur hade pratat med Tuborg och när de slutligen tog kontakt med oss var vi så att säga på samma ledning.

Hur mycket inbringade turnén?

Det gick faktiskt ganska jämnt upp. När artisterna och andra som skulle ha betalt fått sitt blev det inte så mycket över i den här vändan. Vi hoppas dock på ett överskott i framtiden.

Hur ska dessa pengar förvaltas?

De ska bl.a. investeras i nästa års Grøn Konsert, för att i framtiden ge ett överskott till vårt arbete med tillgänglighetsfrågor.

På hemsidan framhölls att arbetet som "crew" är spännande. Man skulle träffa människor på flera olika platser och därmed knyta nya kontakter. Var alla inbjudna till denna gemenskap? Hade det inte varit på sin plats att de som borde vara mest motiverade för frivilligarbete var just människor med funktionshinder och att de på hemsidan skulle fått

Ingen välgörenhet säger Stefan Käll, NHR:s kanslichef

en speciellt tydlig inbjudan?

Vi hade olika metoder för att rekrytera folk. Scenbygge och liknande arbete kan inte utföras av människor med funktionshinder. De frivilliga som skulle göra det jobbet inbjöds därför till turnéns "Crew".

Rekrytering av frivilliga med funktionshinder skedde genom vår egen organisation. Lokalgrupper på respektive plats känner medlemmarna. På det sättet slapp vi göra förnedrande och tidsödande test av vilka som skulle passa till vad.

Med på turnén följde också vår buss med vad vi kallar Rullstolsracet. Den är utrustad med anpassade sovplatser och to-

alett.

Rullstolsracet ger publiken möjlighet att "känna på" och provköra rullstolar.

Med förre HO:s engagemang har frågorna om tillgänglighet fått ökat utrymme i media. Är det inte olyckligt att man just före valet gör en turné där man löper risken att inge allmänheten en tro om att dessa frågor istället kan lösas med hjälp av sponsring? Vi har ju dessutom en lagstiftning på området som ännu efter trettio år inte efterföljs, varken av stat, kommuner eller företag. Fanns det inte plats för politiska frågor i ert koncept?

Jag är själv emot välgörenhet, men det idkas välgörenhet i alla former och i stor utsträckning i vårt land. Allmänna arvsfonden är ett exempel.

Namnet Grøn Konsert ägs av Tuborg, men själva affärsrörelsen drivs av oss. Intäkterna får vi på entrén, men vi har även där varit blygsamma. 150 kr är lågt i sammanhanget.

Som i de flesta andra insamlingar av det här slaget blir inte inkomsterna i slutändan speciellt stora, men vi gör oss synliga.

Vår konferencier Eva Johansson informerar i inledningen om tillgängligheten. I framtiden hoppas vi kunna hålla speciella hearings i anslutning till konserterna på varje turnéort. RED*

Mössan i hand
för att gå på
muggen

"Stackars Victoria"

Carola sitter i gräset och klappar en liten hund, solen lyser, det är sommar. Hon pratar till det svenska folket, hon vill att vi ska tänka på att alla barn och ungdomar inte har det så lätt, hon vill att vi skall veta att dessa barn och ungdomar har svårt att få en meningsfull fritid, de är de funktionshindrade barnen och ungdomarna hon pratar om, det är om oss hon pratar. Sedan ber hon svenska folket att hjälpa oss, hon säger att det är lätt att hjälpa, att det bara är att lämna en liten summa till

Foto: Lars Andersson, PRESSENS BILD
Victoriafonden, Kronprinsessans fond inrättad för att hjälpa oss, för att våra liv ska bli lite bättre. Sedan syns en bild på Victoria tillsammans med fondens postnummer.

TYCKA SYND OM OSS

Detta lilla inslag sändes i Sveriges Television på våren 1998, det är mitt första klara minne av Victoriafonden. Det är svårt att förklara hur det kändes. Carola pratade i min TV. Hon pratade om mig, hon pratade om många av mina kompisar, kolle-

ger, vänner, hon ville att det svenska folket skulle tycka synd om oss. Det är svårt att förklara hur det kändes. Känslorna var förknippade med minnen. Obehagliga minnen. Minnen av hur människor pratade om mig, men inte med mig. Minnen av hur människor tyckt synd om mig. Ni förstår nog? Många av er kände nog likadant.

JAG SATT I SOFFAN

Jag satt i soffan och kände obehagsryskningar och blev upprörd och kände att det här måste vi göra något åt. Samma vår hade vi kongress i Falun. Vi bytte namn och organisationsform och i den vevan kom idén till att starta fonden som vi i dag kallar "Stackars Victoria". Det var en lysande idé. Och det kändes som att det var en kollektiv idé. I stället för att fördöma, svarade vi med samma mynt. Vi skulle alltså starta en fond för att stödja Kronprinsessans fritid. Victoria fick helt enkelt själv känna på hur det känns att drabbas av dessa tycka-synd-om-kampanjer. Samtidigt borde allmänheten få upp ögonen för hur bisarra sådana här insamlingar kan vara.

EN LYSANDE IDÉ

Det var en lysande idé som tyvärr tappades bort på vägen. Det var så mycket efter den där kongressen. Det mesta handlade om namnet och vi började på allvar med civil olydnadsaktioner mot kollektivtrafiken. Vi hade dock ett kongressbeslut på att inrätta en fond för Kronprinsessan och så skedde, men det var inte många som kände till den.

På kongressen i Åre 2000 var en punkt i ekonomin fonden för Kronprinsessans fritid och då undrar någon vad det är för något. Jag förklarar och reaktionen blir att vi måste göra något

av det. Vi beslutar att gå ut och marknadsföra fonden och skriver pressrelease direkt.

RAPPORT RINGER

Den sjätte juni är det Sveriges nationaldag tillika den avslutande dagen på insamlingen till Victoriafonden. Ett lysande tillfälle. Vi beslutar oss för att ringa DN. Jag pratar med en måttligt intresserad journalist som säger att hon ska återkomma. Det gör hon inte och jag skickar därför ut pressreleasen. En halvtimme senare ringer Rapport morgon och ber mig komma dit nästa dag för direktsändning.

Morgonen kommer och det känns som om jag har tappat tal-

förmågan. Det här kommer att gå åt helvete tänker jag på väg ut i taxin. Chauffören är trevlig och bilköerna är långa. Han kan inte förstå varför vi är emot Victoriafonden. Jag försöker förklara, men han säger att jag har fel. Jag inser att jag kommer bli försenad och slappnar av. Jag kommer in i studion tio minuter efter utsatt tid. Om jag inte lyckats förklara för chauffören varför vi är emot fonden, hur ska jag då kunna förklara det i en TV-studio. Ny VET jag att det kommer gå åt helvete, men nu är det också försent att dra sig ur. Kameran går och avgrunden är nära. Jag öppnar munnen. Orden kommer ut som de ska och jag inser att det kommer

gå bra.

Sedan rullar det bara på. På kvällen ringer Expressen. Journalisten verkade sur. Han pratade om de handikappade hela tiden. Jag förklarar att det är viktigt att han skriver funktionshindrad i stället och han lovar göra det. I artikeln därpå står det handikappade. Artikeln i Expressen skapar dock ringar på vattnet. Radio, lokalradio och TV3 hänger på. Överallt är responsen positiv. Äntligen visar handikapprörelsen att man har humor, säger någon. "Stackars Victoria"-fonden inbringade 6 000 kronor.

JONAS FRANKSSON*

En spegel av våra kunder

För några år sedan intervjuade jag Mats Lederhausen, dåvarande VD i svenska McDonald's. Han satt då med i HO, Handikapp-ombudsmannens råd som enda representant för näringslivet. Intervjun handlade om lagstiftning mot diskriminering, vilket Mats Lederhausen i princip var emot. Han menade att hans företag inte hade kommit så långt om det inte hade funnits plats för mänsklighet – en viktig förutsättningen mot sådana attityder.

– Vårt företag är en del av samhället och vår personal ska vara en spegel av våra kunder. Det är vår policy, säger Marie Owe på svenska McDonald's i dag.

Jag ringer upp för att tala lite om företagets filosofi när det gäller att anställa människor med funktionshinder.

– Vi har 200 butiker i landet och ca 100 personer med funk-

tionshinder anställda. Det innebär en anställd i varannan butik.

– Det är många personer med intellektuella funktionshinder eftersom det krävs funktionella armar och ben, säger Marie Owe som själv har barn med funktionshinder.

– Till en början arbetar de flesta med lönebidrag. Det är schyst mot den anställda eftersom de inte behöver känna stress om de inte hinner lika fort som sina kolleger, menar Marie Owe och tillägger: Ser vi att arbetet fungerar fullt ut tar vi givetvis bort lönebidraget.

Jag vänder på frågan och undrar vad det är som gör att man anställer så många med funktionshinder svarar Marie Owe:

– Det är tre orsaker: hjärtat, att anställda med funktionshinder är lojala och alltid kommer till jobbet, och det tredje är att de sprider glädje omkring sig. REW*

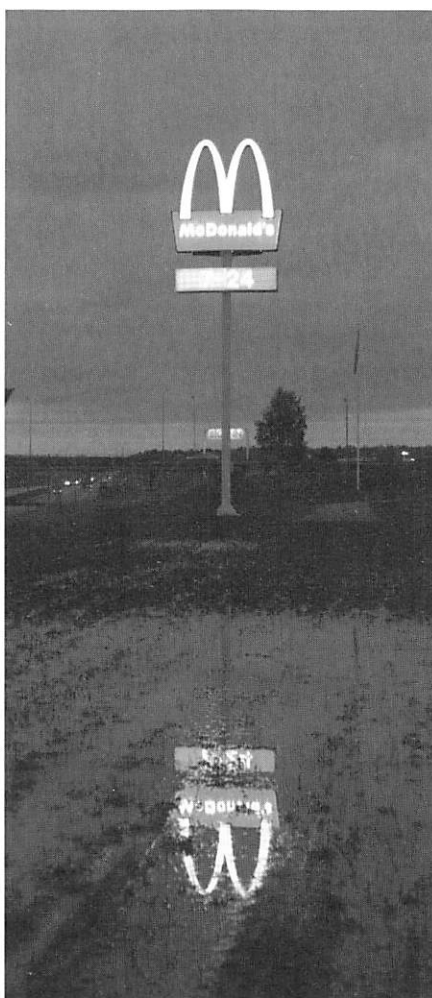

Foto: Andre Masiennikov, PRESSENS BILD

VAL 2002

Hur skall valresultatet tolkas – vad ville egentligen svenska folket säga med sina röster till de som styr landet. Fram tills svaren på det statsvetenskapliga valforskarprogrammets surveyundersökningar föreligger om något år, kan man bara spekulera om dessa frågor. Det finns emellertid tre sätt (minst) att förklara ett valresultat – det ena är att en del av väljarna har ändrat sig från tidigare val och önskar en annan politik. Det andra är att partierna har ändrat sig och vill föra ett nytt slags politik för vilken man rimligen också behöver nya eller annorlunda väljare. Det tredje är att det skett stora förändringar i vår omvärld som gjort att både partier och väljare ändrat sig sedan det förra valet. Rimligen måste ett valresultat förklaras av en kombination av samtliga dessa tre olika faktorer men det finns en tendens i den svenska diskussionen att huvudsakligen fokusera på väljarnas förändrade beteende. Man har t.ex. fokuserat på att väljarna blivit rörligare och byter parti oftare samt att de bestämmer sig för vilket parti de skall rösta på allt senare inpå själva valet.

MAN KAN VÄNDA UPP OCH NER PÅ BILDEN

Detta ger delvis en bild av att vi har mera osäkra och mer obestämda väljare som agerar lite planlöst och utan något allvar. Man kan emellertid vända upp och ner på denna bild och säga att det är partierna som blivit allt rörligare och ändrar sina ståndpunkter allt senare i valrörelsen. Det kommer allt oftare med över-

En dyster bild av demokratin

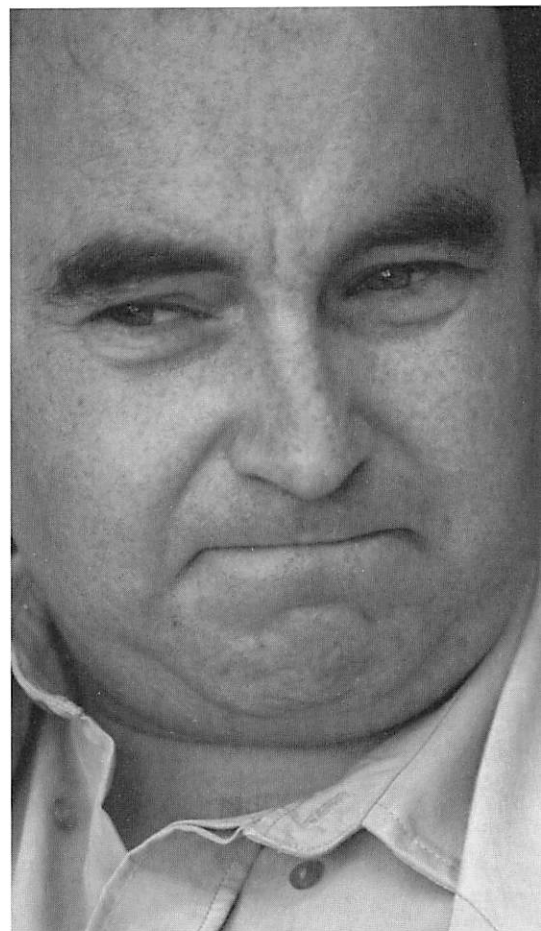

Foto: Tommy Svensson, PRESSENS BILD

I valtider fokuseras debatten på nationell nivå. Det mesta av välfärdspolitiken formas dock i praktiken ute i kommunerna. Ur Independent Living-perspektiv med lika medborgerliga rättigheter högst på dagordningen ter sig valet därför motsägelsefullt.

Vi bad Bo Rothstein, professor i stadsvetenskap vid Göteborgs universitet kommentera valet. Han pläderar här för skilda valdagar vad gäller kommun-, landstings- och riksdagsval. Göran Persson har i debatten målat upp en dyster bild av demokratin vid ett sådant förfarande. Valdeltagandet skulle bli lågt och det skulle bli svårt att motivera kommunernas skatteuttag. I förlängningen skulle detta hota välfärdspolitiken, anser han.

raskande utspel och nya frågor under själva valrörelsen styrda som de är av opinionsundersökningar och PR-konsulter. Exempel på dessa positionsförändringar är folkpartiets utspel om integ-

rationspolitiken och vänsterpartiets argumentation om att det i princip inte är någon skillnad mellan det kvinnoförtryck som existerade under talibanregimen och vad som utspelar sig i det

svenska samhället. Det skulle kunna gå att driva hem tesen att svenska väljare är mer stabila i sina åsikter och värderingar än vad partierna är – det är partierna som blivit osäkrare på vilka väljare de vill ha och vilken politik de skall föra.

HOTAD VÄLFÄRD

Det finns vidare en del att säga om att vi faktiskt har tre val på samma gång. Sverige är bland de ytterst få länder som har lokala, regionala och nationella val på samma gång. För- och nackdelarna med detta har diskuterats länge. Argumentet för gemensamma valdagar är att man då får ett högre valdeltagande. Göran Persson har t.ex. argumenterat för att om man fick skilda valdagar så skulle valdeltagande på kommunal nivå sjunka så lågt att det inte skulle gå att motivera det stora skatteuttag som kommuner och landsting i dag gör. Detta skulle då enligt Persson i förlängningen hota välfärdspolitiken där kommunerna rent kvantitativt spelar en avgörande roll. Argumentationen mot den gemensamma valdagen är att de kommunala och regionala frågorna kommer bort i valet och att man får en olycklig sammanblandning av var ansvaret får de olika frågorna skall utkrävas. Inte minst gäller detta landstingsvalen som, trots att sjukvården av många väljare anses som en synnerligen viktig fråga, brukar rubriceras som "det glömda valet". Få väljare känner till kandidaterna och vilken politik som de olika partierna driver i landstingen. Man kan faktiskt på goda grunder ifrågasätta om väljarna kan hålla så mycket infor-

mation aktuell som egentligen krävs för att på ett rationellt sätt kunna ta ställning till tre olika val på samma gång. Mot Göran Perssons argumentation kan man t.ex. invända att det är en dyster bild av demokratin han ger där väljarna, om de finge möjlighet att bestämma, inte skulle stödja den omfattande kommunala offentliga sektor som finns i dag. Det finns dessutom inte något stöd i forskningen för en sådan tes. Ett tydligt utslag från valet,

Sverige är bland de ytterst få länder som har lokala, regionala och nationella val på samma gång.

symboliserat i moderaternas nedgång, är att i valet mellan sänkta skatter och bibehållen offentlig service så väljer en övervägande majoritet av svenska folket det senare. Vänsterns nedgång kan förmodligen förklaras av att det inte är någon god strategi att förolämpa halva väljarkåren genom att jämföra dem med talibanernas råa kvinnofärtryck. Att proklamera "död åt familjen" när familjen är ett viktigt livsprojekt för en mycket stor del av befolkningen var förmodligen inte heller en strategisk höjdare.

SAMMANBLANDNING AV LOKALA OCH NATIONELLA FRÅGOR
Problemen med sammanblandningen av lokala och nationella frågor är att för väldigt många

svenska väljare så är välfärdspolitiken en nationell angelägenhet. Man uppfattar välfärdspolitiken som en medborgerlig rättighet där ansvaret till syvende och sist ligger på den nationella nivån. Detta visar sig t.ex. i den centrala roll som skolpolitiken fått i den nationella valkampanjen trots att hela frågan sedan drygt tio år tillbaka är en rent kommunal angelägenhet. Riksdag och regering har helt enkelt gjort sig av med nästan alla sina styrinstrument för att påverka vad som sker i de svenska skolorna, men likväl så kommer frågan upp som ett nationellt problem. Logiken i detta är faktiskt mycket enkel. En svensk medborgare som bor i t.ex. Helsingborg tycker inte alls att det är något konstigt att social- och skolpolitiken är helt annorlunda i Helsingör som ligger 20 minuter bort. Men man uppfattar det som djupt oräddvinst om det skulle skilja sig mycket i vilka sociala rättigheter man hade i Höganäs som också ligger på 20 minuters avstånd. Varför skall de som råkar vara i behov av vård och stöd som bor i Höganäs ha det sämre (eller bättre) frågar man sig. Att dessa värderingar om social- och välfärdspolitiken existerar i det politiska medvetandet som en nationell angelägenhet är nu inte så mycket politikerna kan göra något åt huran mycket de önskar decentralisera politiken. Men man borde dra konsekvenserna av det och renodla ansvaret och därmed enligt min mening införa skilda valdagar.

BO ROTHSTEIN
PROFESSOR I STATS-VETENSKAP VID
GÖTEBORGS UNIVERSITET

Demonstration för demokratin

Den tolfte september samlades en liten men tapper skara vid Mynttorget för att göra allmänheten och våra politiker uppmärksamma på den bristande tillgänglighet som råder i vårt land. Huvudtemat för demonstrationen var "tillgängliga val för alla".

En trappa kan bli direkt avgörande för den rullstolsburne väljarens möjlighet att kunna rösta.

Är valbåsen för höga och för trånga blir de obrukbara, vilket gör att valhemligheten uteblir.

För blind eller synskadad väljare påverkas valhemligheten, då valsedlar saknar punktskrift.

I vissa länder kan valhemligheten gälla liv eller död. (Redaktionens anmärkning.)

SARI NYKVIST*

**Vi kräver ett stopp för otillgänglighetens apart-
heid**

**en kraftfull antidiskri-
mineringslag!**

tillgängliga val för alla!

Helena Karnström i samtal med polis. Foto: Niels

Trine Wiburg. Foto: Niels

Så tuktas en argbigga

"En man som kom förbi när vi demonstrerade reagerade så kraftigt att han genast skrev en insändare till DN om orättvisorna!

Min mamma som hade vägar-
na förbi hamnade i en häftig dis-
kussion med poliserna som var i
färd med att anmäla STIL:s ord-
förande Heléna Karnström.

Poliserna bad om ursäkt och
sa att de i och för sig personligen
inte hade något emot vare sig oss
eller min mamma men nu var
tvungna att gripa in.

Så blev det nu inte eftersom
demokratiminister Britta Lejons
sekreterare och statssekreteraren
sagt att det hela var OK ... för de
skulle ju träffa oss ändå.

Jag fattar inte hur de resonera-
de för de hotade först med att
göra ett ingripande om vi inte
gick tillbaka till Mynttorget, där
vi blivit anvisade att stå.

Britta Lejons anhang pratade
länge med oss och sade att de
skulle ordna alla våra krav (utom
lagen).

Lite senare sprang den folk-
partistiska riksdagsmannen Hele-
na Bergholz sekreterare ut och
frågade om jag ville prata med
fru Bergholz. Hon i sin tur talade
länge med mig och föreslog slut-
ligen att jag skulle gå med i par-
tiet. Så kunde jag komma in i
riksdagen för fp i nästa val. Jag
säger bara det!

TRINE WIBURG
KÄLLA: PASTILLEN

Med grannen i valbåset

Det är dags att nyttja sin rätt att bestämma. Solen späder på i de höstgranna omgivningarna. Gemytet är påtagligt. Den lilla byskolan är full med lite sådär högtidliga människor. Allt är i själva verket väldigt odramatiskt. Småpratet, hälsandet ... och alla är så vänliga. Och så fram till valbåset. Men ...? Det funkade ju inte. Jag kommer ju inte in med rullisen. Nåväl, det får väl gå för den här gången. Men igen ...? det där obehaget. Folk ser ju vad jag stoppar i? Det är väl säkert ingen som bryr sig? Det är ju ändå bara dumt att påpeka. Folk är ju så vänliga. Varför ska man ställa till besvär?

Så långt sidan 3 i förra numret av STILETTEN. Kåseriet har dock en fortsättning.

Årets vallokal är nu inrymd i den närbelägna kyrkans församlingsshem. Det är sent på valdagen, men ändå mycket folk. Hustrun och jag plockar valsedlar och går fram för att stämman av i röstlängden.

Stämningen är nästan familjär och vi hälsar på bekanta.

Valbåsen ser dock ut som tidigare. Ingen chans till val i absolut hemlighet alltså. Bygden är mycket jordbruksintensiv och det kan ju tänkas att man har en avvikande åsikt om ett och annat som inflyttad före detta storstadsbo och journalist.

Jag påpekar belägenheten och får ett vänligt och mycket ursäktande svar. Man hade fått ett för ändamålet anpassat valbåstillskickat. En snabb inspektion av detsamma visade att man minskat en decimeter på höjden, men att detta ändå inte löste problemet.

Efter en kort stunds rådslag bland de frivilliga funktionärerna blev vi visade till församlingshemmets rymliga kök.

Hustrun och jag bredde ut våra röstsedlar och började stoppa i.

Plötsligt uppenbarar sig grannen och före detta hyresvärden, en mycket vänlig och sympatisk man. Han är frivillig, har varit i selen sedan klockan sex på morgonen och ska bara hämta lite kaffe.

Han ursäktar sig och hustrun och jag skrattar gott. RED*

Mullback Institutet,
Smedjegatan 15
546 31 Karlsborg
Tel: 0505-12070
info@mullback.nu

PROVA PÅ
KONDUKTIV PEDAGOGIK.
VI HJÄLPER TILL MED
MYNDIGHETSKONTAKTER
OCH ANSÖKNINGAR.

Konduktiv pedagogik:

En inlärningsmetod för
barn och vuxna med CP-
skada, Stroke och hjärn-
skada efter olycka.

För större rörlighet,
självkänsla och ökad
kroppskänedom.

ANNONSERA I
STILETTEN

Tel 031-91 58 55

Hela riksdagsenkäten
finns på: www.bell.se/ilis

Stockholms läns landsting

**Furuhöjdens
Rehabiliteringshem**

Gribbylundsvägen 75
187 68 Täby

Tel 08-630 89 00
Fax 08-630 89 09

e-post: furuhojden@swipnet.se
hemsida: www.furuhojden.se

Tjolöholm, tjola-hej, tjola-hoppsan-sa

Tjolöholms slott tornar upp sig i all sin nyklassistiska prakt. Ett populärt turistmål, strax söder om Göteborg, bara några minuter från stråket mellan kontinenten och den hägrande norska fjällvärlden.

Vi hade valt en vanlig veckodag för vårt besök. Sommarhelgernas många kringevenemang skulle, trodde vi, annars förta den känsla av sagomystik vi hoppades på. Familjens sjuåring var i alla fall fylld av förväntan.

Claes Nydahls minitest (STILETTEN nr 2, 02) av några av huvudstadens turistattraktioner

visade att deras webbsidor inte är speciellt föredömliga när det gäller information för människor med funktionshinder.

Tjolöholms slots hemsida är inte bara bristfällig i det hänseendet, den saknar helt sådan information.

FÖRSTA VÅNINGEN TILLGÄNGLIG
Första våningen är tillgänglig, men i övrigt är det tyvärr svårt med rullstol, fick jag veta per telefon.

Vi bestämmer oss i alla fall för att åka. Jag och minstingen får hålla tillgodo med nedersta vå-

ningen medan hustrun och sjuåringen i lugn och ro kan utforska även de båda andra. Så var det i alla fall tänkt.

Vi anländer i hållande ösregn och baxar oss in i en för ändamålet alldeles för trång handikaparkering. Hustrun som varit här flera gånger tidigare upplyser om att det är långt till själva slottet. Regnet och ett allmänt parkeringstillstånd för funktionshindrade legitimerar vårt trots av förbudsskylt och val av parkeringsplats i anslutning till entrén.

Entrén ja! Genom det strilande regnet urskiljer sig det första

frågetecknet. Det andra kan sättas efter den korta ramp som var ägnad att eliminera den präktiga trappan och göra det första etaget tillgängligt. Allt enligt förhandsinformation.

MOT ALLA ODDS

Om permobilen mot alla odds skulle klara färden upp, speciellt i ösregnet, så skulle det krävas en stuntman för nedfärden.

En förvånad museivakt hänvisar mig dyblöt och förbannad till attraktionens kafeteria ett par hundra meter bort.

Våra planer går om intet.

Hustrun får bära minstingen och någon guidad tur blir det därför inte tal om. Det blir för tungt. Detta till trots blir besöket ändå spännande för både henne och sjuåringen.

Jag tillbringar tiden i en gigantisk, för dagen flera busslaster tom, kafeteriahall, med slottet som en diffus dekoration i den glasade väggen i fonden.

MÖJLIGHET ATT VÄLJA

Vid en rökpaus ute på trappan anfaller jag en kvinna upptagen med att sätta upp affischer. Det visar sig vara själva informatö-

ren. Hon beklagar min belägenhet men hävdar samtidigt att slottet ju trots allt är gammalt, och att man inte kan kräva att det ska vara anpassat för rullstolar. Jag försöker förklara att det just är den informationen man vill ha. Då har man åtminstone möjlighet att välja en annan sevärdhet och slipper bli dyblöt av regnet.

TEXT: ROLAND EWERS*

BILD: LASSE JOHANSSON

STIL flyttar till Globen

STIL, Stockholmskooperativet för Independent Living, slog 1984 ner sina första bopålar på Magnus Ladulåsgatan på Söder i Stockholm. När skjortan blev för trång där flyttade man 1993 västerut. Närmare bestämt till Bondegatan 37-39 där man nu funnits i nästan 10 år. Nu bär det alltså av utanför tullarna och till Globenområdet kokande häxkittel.

*Hej Johan mitt i flyttcirkusen!
Är det så ni uppfattar det?*

– Ja, det kommer säkert att bli liv och rörelse. Den närmaste grannen är ju till exempel Aftonbladet. Här finns hotell-, restaurang-, kommers- och kontorsverksamhet i en salig blandning.

Varför flyttar ni till Globen?

– Ett av de tyngst vägande skälen är den dåliga tillgängligheten. Det är också orättvist när delar av kontorspersonalen eller besökare kan välja till exempel restauranger som resten inte kan komma in i. Globen är så anpassat att det är lika för alla. Otillgängligheten ökar också på vintern här på Söder. Och parkeringsmöjligheterna är betydligt sämre här.

Ett annat skäl är trångboddheten. Vi måste ha plats för möten och konferenser.

Vad kommer du sakna mest?

– Den genuina miljön på Söder.

STIL:s nya adress är:

*Globen som en jättegolfboll i förlängningen av Götgatsbacken på Söder i Stockholm. Foto: Janne Måhlén**

**Globen city, Arenavägen 63, 7 trappor, 121 77 Johanneshov
Samma telefon, fax och anknytningar som tidigare**

Obs!

Korsordet har i detta nummer fått ge plats åt en uppmaning till **Dig** som

läsare och prenumerant. Vad vill **Du** att STILETTEN ska vara? Vad ska den ta upp för frågor. Ska den kanske byta namn, bli tunnare, tjockare, större eller mindre. Komma ut oftare eller mer sällan?

Efterlyser **Du** mer underhållning, politik, bevakning av myndigheter, personlig assistans eller Independent Living-information?

Hör av dig till Johan Sjögren på STIL, tel: 08-506 221 53 eller e-post: johan.sjogren@stil.se.

Kom ihåg att som medlem i STIL, GIL eller HIL har **Du** extra stor möjlighet att påverka.

Redaktionen ber om ursäkt! Vi hade glömt att i förra numret ange senaste datum för korsord två. Vi har därför väntat med dragningen.

De tio först rätta lösningarna belönas med vardera 2 penninglotter.

Rätt nyckelord skulle vara "Lagtrots".

Vi hoppas återkomma i nästa nummer.

Posttidning B
STIL
Bondegatan 39
116 33 Stockholm

LUFTBEFUKTAREN BIOTOP

Ratzka Adolf *m. familj*
Petersensväg 2
127 41 Skärholmen

STIL

BIOTOP är en personlig luftbefuktare för kontor och bostad.

BIOTOP minskar besvär som orsakas av torr inomhusluft.
Ex. ögon och slemhinneirritation, hudtorrhet m.m.

BIOTOP höjer den relativa fuktigheten inom din vistelsezon till
en behaglig nivå där kroppen trivs bäst.

Ingen el - inget buller - sprider ej bakterier - befrämjar ej mögeltillväxt
- låg skötselfrekvens - godkänd av sjukvården

BIOTOP – *en revolution inom luftbefuktning och personlig vård.*

S I P AB
Kungsporten 6 a
427 50 Billdal

Telefon 031 - 333 17 10
Fax 031 - 333 17 08
Email sinfo@telia.com